

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Оксана Субіна,

*кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник
лабораторії дистанційного професійного навчання Інституту
професійної освіти НАПН України, Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0001-8167-539X>*

Анотація. Важливим показником затребуваності освітніх послуг і конкурентності фахівців, яких готує заклад освіти, виступає якість освіти, що розкривається як рівень відповідності результатів навчання вимогам суспільства та економіки держави. Якість освіти забезпечується шляхом створення безпечного освітнього середовища; наявністю прозорої і зрозумілої системи оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти; організацією ефективної діяльності педагогічних працівників та конструктивною управлінською діяльністю адміністрації закладу освіти

Ключові слова: якість освіти, методи змішаного навчання, ефективна педагогічна діяльність, інформаційна взаємодія учасників освітнього процесу.

ENSURING THE QUALITY OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONDITIONS OF MIXED EDUCATION OF FUTURE SPECIALISTS

Subina Oksana,

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Leading Researcher Institute of
Vocational Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv,
Ukraine*

Abstract. An important indicator of the demand for educational services and the competitiveness of specialists trained by an educational institution is the quality of education, which is revealed as the level of compliance of training results with the requirements of society and the state economy. The quality of education is ensured by creating a safe educational environment; the presence of a transparent and understandable system for evaluating educational achievements of education seekers; organization of effective activities of teaching staff and constructive management activities of the administration of the educational institution

Keywords: quality of education, effective methods of blended learning, effective pedagogical activity, informational interaction of participants in the educational process.

Якість освіти є важливим показником відповідності результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг (Закон України «Про освіту», 2017). В Методичних рекомендаціях щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти (2021) зазначається, що якість освіти забезпечується шляхом належного рівня організації освітнього процесу, що передбачає:

1) створення освітнього середовища з безпечними і нешкідливими умовами навчання та праці;

2) наявність відкритої, прозорої і зрозумілої для здобувачів освіти системи оцінювання їх навчальних досягнень;

3) організації ефективної педагогічної діяльності педагогічних працівників закладу освіти, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу з метою формування загальнопрофесійних, ключових та професійних компетентностей здобувачів освіти; постійне підвищення професійного рівня і педагогічної та фахової майстерності педагогічних працівників; налагодження співпраці зі здобувачами освіти, їх батьками (особами, які їх замінюють), працівниками закладу освіти; реалізацію педагогічної діяльності та навчання здобувачів освіти на засадах академічної доброчесності;

4) організації ефективної управлінської діяльності в закладі освіти.

Враховуючи, що змішане навчання реалізується як дидактична модель, яка поєднує основи традиційної очної освіти та електронне/дистанційне навчання і передбачає заміщення частини очних навчальних занять різними видами навчальної взаємодії в електронному форматі (Bonk & Graham, 2005; Сеппато, 2005), для забезпечення належної якості підготовки майбутніх фахівців варто задіяти кращі методичні підходи, що притаманні очній формі освіти, а також найбільш ефективні електронні засоби і технології навчання.

Сучасні підходи до реалізації змішаного навчання передбачають поєднання різних форм і методів організації освітнього процесу для досягнення мети навчання та отримання найкращих результатів освіти. Змішаний підхід до організації освітнього процесу доповнює традиційну міжособистісну взаємодію в класі соціальною онлайн-взаємодією, використовуючи переваги технологій, якими можуть користуватися всі учасники освітнього процесу.

Зважаючи на те, що основна мета змішаного навчання передбачає поєднання переваг традиційної аудиторної та електронної освіти, у моделі змішаного навчання електронний компонент є логічним продовженням традиційного аудиторного компонента і навпаки.

Електронний компонент змішаного навчання інтенсифікує навчальний процес за допомогою системного та безперервного використання інформаційно-комунікаційних технологій, що сприяє розвитку здатності здобувачів освіти до усвідомленого та самостійного здійснення та управління навчальною діяльністю, а також сприяє активізації взаємодії (навчальної комунікації) між усіма учасниками освітнього процесу, створення єдиної навчальної спільноти. В аудиторії ж отримані самостійно знання систематизуються, аналізуються та творчо застосовуються на практиці.

Важливо при впровадженні змішаного навчання у освітню практику особливу увагу приділити наступним ключовим аспектам:

- ефективному використанні інформаційно-комунікаційних технологій;
- формуванню структури навчального курсу з орієнтацією на цілі та результати навчання;
- співпраці та конструктивній взаємодії всіх учасників освітнього процесу.

Зупинимось більш детально на кожному з цих аспектів.

Ефективне використання інформаційно-комунікаційних технологій є надзвичайно важливим, оскільки змішане навчання ґрунтується на електронному навчальному контенті та комунікації в мережі Інтернет, його використання поєднано з активним застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи різні системи керування навчанням (learning management systems) або віртуальні середовища навчання (virtual learning environments) для структурування навчального контенту та організації взаємодії між учасниками освітнього процесу. Сучасні ІКТ, масові відкриті онлайн-курси, електронні освітні середовища надають широкі можливості для ефективної організації електронного компонента змішаного навчання. Однак, як зазначають більшість дослідників, активне використання ІКТ не є кінцевою метою впровадження моделі змішаного навчання в освітній процес.

Структура навчального курсу при змішаному навчанні має орієнтуватися на цілі та результати освіти. Аламмарі А. (Alammary et al., 2014, p. 440-454) наголошує, що ефективно планування та впровадження змішаного навчання має бути орієнтовано, перш за все, на освітні цілі курсу, а не на технології. Першим кроком при розробленні курсу для змішаного навчання має бути визначення його цілей відповідно до змісту освіти та компетентностей, яких має набути здобувач. Тільки після визначення змісту курсу, виділення освітніх цілей та прогнозування результатів навчання варто звернутися до вибору інформаційно-комунікаційних технологій, які інтенсифікують навчальний процес. Автор вважає, що технологічні інструменти служать лише засобом навчання та мотивації, щоб допомогти у досягненні освітніх цілей, але не пов'язані безпосередньо з результатами навчання здобувачів освіти.

Співпраця та конструктивна взаємодія всіх учасників освітнього процесу і, зокрема, у форматі «студент-студент», «студент-група», «студент-викладач» необхідна для успішної реалізації процесу навчання. У рамках змішаного навчання поряд із традиційним очним спілкуванням в аудиторії є можливість позааудиторної онлайн-комунікації у мережі Інтернет. Використання інформаційно-комунікаційних технологій має бути спрямоване на забезпечення умов ефективної взаємодії та об'єднання у навчальній спільноті. Позанавчальна комунікація у мережі Інтернет, спільне виконання різноманітних завдань дозволяють розвивати почуття єдності та згуртованості, що підвищує навчальну активність студентів, а також їх мотиваційну складову.

Практичний досвід та представлені у вітчизняній і зарубіжній літературі погляди щодо реалізації змішаного навчання, дозволяють виділити його ключові характеристики:

- індивідуалізація освітнього процесу – робота з електронними ресурсами здійснюється в темпі/обсязі/місці, що максимально відповідають індивідуальним освітнім потреб кожного здобувача освіти, що зумовлює більш усвідомлене засвоєння матеріалу та формує гнучке й доступне особистісно орієнтоване освітнє середовище;

- ефективна взаємодія у форматі «студент–студент», «студент–група», «студент–викладач» – при активному використанні інформаційно-комунікаційних технологій створюють умови для взаємодії, співпраці в навчальному співтоваристві в синхронному та асинхронному режимах, що у свою чергу розвиває комунікативну, інформаційну, соціальну та інці компетентності;

- продуктивна самостійна робота – при самостійному вивченні навчального матеріалу на регулярній основі виробляють навички самонавчання, пошуку та відбору інформації. Здобувачі освіти стають більш автономними у своїй навчальній діяльності;

- раціональне використання аудиторного часу – при вивченні нового матеріалу, зокрема в поза навчальний час, активізують такі розумові навички, як запам'ятовування та розуміння переглянутого і прочитаного, а на занятті в цьому випадку більше часу приділяється розумовим навичкам високого рівня, таким як аналіз, синтез, оцінка, продуктивна комунікація між учасниками освітнього процесу, що сприяє розвитку критичного мислення та застосуванню знань на практиці;

- оптимізація розвитку критичного мислення та креативності у здобувачів освіти;

- активне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що позитивно позначається на мотиваційній складовій освітньої діяльності здобувачів освіти.

Реалізація всіх перерахованих характеристик дозволяє створити особливе навчально-розвивальне особистісно орієнтоване середовище, де кожен здобувач освіти має можливість максимально розкрити свій потенціал. Основним видом навчальної діяльності при цьому стає

самостійна робота здобувачів, що особливо актуально у світлі скорочення аудиторного навчального навантаження, збільшення кількості годин, що відводяться на індивідуальну роботу та самостійну навчальну діяльність здобувачів освіти.

Застосування змішаного навчання сприяє підвищенню якості освітнього процесу, оскільки забезпечує особистісний розвиток здобувачів освіти як суб'єктів самостійної освітньої діяльності та формуючи їх готовність до саморозвитку у майбутньому. При цьому одним з основних завдань викладача при впровадженні змішаного навчання стає вибір найбільш продуктивних інформаційно-комунікаційних технологій, програм, додатків, що дозволяють оптимально інтегрувати аудиторний та електронний компонент в єдину систему.

Список посилань

Єршова, О. Л., Зуєва, А. Б., Кручек, В. А., Майборода, Л. А., Радкевич, О. П. & Субіна, О. (2023). *Змішане навчання майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти у воєнний та повоєнний час: методичний посібник*. ІПО НАПН України.

Міністерство освіти і науки України. (2021, 06 травня). *Методичні рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти*: Наказ № 509. https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/Methodichni_rekomendacii_PP-TO_SQE_2021.pdf

Верховна Рада України. (2017). Про освіту: Закон України № 2145-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

Alammary, A., Sheard, J., & Caebone, A. (2014). Blended learning in higher education: Three different design approaches. *Australasian Journal of Educational Technology*, 30 (4), 440-454.

Bonk, C., & Graham, C. (2005). *Handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. Pfeiffer Publishing.

Cennamo, K. (2005). *Real world instructional design*. Belmont, CA: Thomas Wadsworth.